

Participativní GIS v rozvoji MRS/PGIS

Mgr. Jiří PÁNEK
Mgr. Zdeněk OPRŠAL, Ph.D.

Základní info

- Předmět probíhá do 29.4.2014 (11 týdnů)
- 11.3.2014 – přednáška externího hosta – Chris Perkins
- Podmínky splnění:
 - zápočet (docházka 5 z 7)
 - Ústní zkouška (četba, prezentace projektů aj.)
- Materiály dostupné na:
<http://www.development.upol.cz/pgis/>

Úvod do participace

- **Co je to participace?**
 - Podílení se na rozhodování
 - Zapojování (veřejnosti) do rozhodovacích procesů
- Máte s participací nějaké zkušenosti?

Úvod do participace

- Proč se vlastně participací zabývat?
- Důvody pro participaci
 - participace přináší prospěch všem aktérům (občanům, politikům i úředníkům)
 - **Občan:** získává větší vliv na rozhodovací proces
 - **Úředník:** zpětná vazba, nové nápady a pohledy na věc; seznámení veřejnosti s vlastní prací; nové kontakty
 - **Politik:** bližší kontakt s voliči
 - přínosy pro společnost:
 - kvalitnější rozhodovací proces (lidé lépe přijmou konečné rozhodnutí → *ownership*)
 - cesta k vyššímu stupni samosprávy (lidé sami ovlivňují podmínky, ve kterých žijí → *empowerment*)

Úvod do participace

- Námitky proti participaci
 - Čas, energie, peníze
 - Participace je popíráním zastupitelské demokracie
 - Existence elit; silné opozice (otázka mocenských vztahů)
 - Malý zájem občanů (členů komunity)
 - Nesplněná očekávání
- Limity a slabé stránky participace (zkušenosti z rozvojových zemí):
 - Článek na příští hodinu: Botes L., Rensburg D. 2000. Community participation in development: nine plagues and twelve recommendations.

Participace

- Formy zapojování občanů (do přípravy plánů)

Participace v rozvojové spolupráci

- Dostatek relevantních informací je klíčový předpoklad úspěšného projektu
- Projekty postavené na špatných datech mohou vést až k poškození komunit nebo jednotlivců, kterým měly původně přinést užitek

Přístupy k získávání informací

- Jaké znáte metody sběru informací?
- Kvantitativní:
 - často u výzkumu s větším vzorkem zkoumaného jevu, výsledky (v podobě číselných nebo procentních vyjádření) lze zobecnovat
 - v participativních přístupech jen omezené (základní povrchní přehled – např. odhalí míru kriminality v určité části města ale neukáže, které místa jsou lidmi vnímána jako zvláště nebezpečná, kdo jsou ohrožené skupiny obyvatel apod...)
- Kvalitativní:
 - Umožňují zkoumat dané téma více do hloubky, výsledky však nelze obvykle zobecnovat
 - Nikoliv číselné nebo procentní vyjádření, spíše slovní popis příčin, dějů, událostí

Přístupy k získávání informací

- Direktivní „top-down“ přístup versus participativní přístup
- Direktivní „top-down“ přístup:
 - Rozhodování o klientech bez jejich vědomí nebo jen s minimální mírou informovanosti
 - Klienti v roli pasivních příjemců pomoci, o kterých rozhodují „specialisté“ určující, co je pro klienty nejpotřebnější
 - Vhodné, pokud jediným účelem výzkumu je získat informace a zapojení klientu do procesu zde nemá velký význam
 - → častější využívání kvantitativních metod
- Participativní přístup:
 - Klient je v aktivnější roli nejen při generování informací, ale i při nakládání s těmito daty
 - Řada participativních přístupů, liší se mj. mírou spoluúčasti zainteresovaných skupin a „vlastnictvím“ získaných informací
 - → častější využívání kvalitativních metod

Participativní přístupy: RRA a PRA

Srovnání Rapid Rural Appraisal a Participatory Rural Appraisal		
	RRA	PRA
Období hlavního rozvoje	80. léta 20. století	90. léta 20. století
Záměr	získat dostatek informací	posílit komunitu
Vlastnictví poznatků	vnější organizace	komunita
Časová náročnost	3-7 dní	dlouhodobější proces
Hlavní členové realizačního týmu	pracovníci organizace přicházející zvenku	členové komunity
Role pracovníka z vnějšího prostředí	výzkumník	facilitátor
Používané metody	převážně verbální	především vizuální
Důraz kladen na	kvalitu informací	kvalitu procesu získávání informací

- ...u vizuálního sdílení map, diagramu, nebo jednotek (kamínky, semena), používaných pro **klasifikaci, vyhodnocování a kvantifikaci**, mohou všichni přítomní **vidět, ukazovat, diskutovat a měnit** fyzickou podobu informací. [...] **Informace je viditelná, dočasně platná a veřejná a je prověřována, pozměňována, doplňována a vlastněna účastníky.**

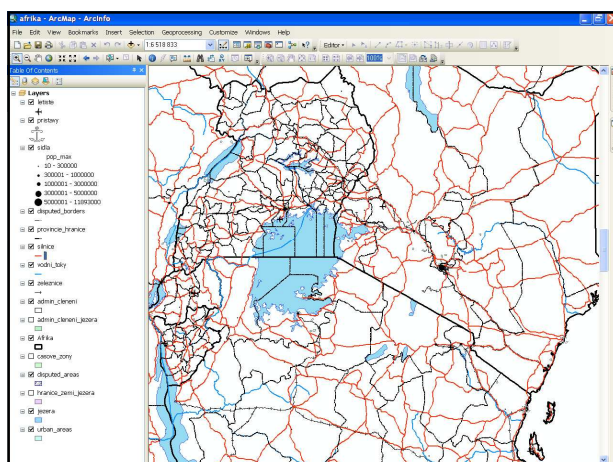

Úvod do GIS (rychlokurz)

• GIS je:

„... organizovaný soubor počítačového hardware, software a geografických údajů (naplněné báze dat) navržený pro efektivní získávání, ukládání, upravování, obhospodařování, analyzování a zobrazování všech forem geografických informací.“ (Esri)

- Tzn.: GIS není pouhý program nainstalovaný na počítači, ale ucelený systém skládající se z několika částí.

Kritika GIS (1990s)

- GIS je imperialistická geografie (Taylor, 1990)
- GIS je nástroj dominance a technologické nadvlády (Pickles, 1995).
 - Nedostatečná reprezentace osob vyloučených na okraj společnosti (Harris & Weiner, 1996; Sheppard, 1995)
 - Sociální dopady účelově-orientované technologie (Pickles, 1995; Smith, 1992)
 - Zvyšování dohledu nad občanskou společností (Curry, 1995; Goss, 1995; Pickles, 1993)
 - Přílišný *black-boxing* (Curry, 1995; Goss, 1995)
 - GIS je motivován pouze ziskem (Veregin, 1995).

Úvod do PGIS (rychloukurz)

- PGIS je:

„...PGIS je pokus o přizpůsobení GIS, jako technologie, komunitám, kterých se rozvojové projekty a programy přímo týkají. PGIS zapojuje komunity nejen do tvorby dat, ale také do informovaných prostorových rozhodnutí založených na těchto datech. Účast komunity ve všech krocích tohoto procesu je zásadní pro úspěch PGIS. Skrze PGIS mohou být, i prostorové informace dlouho přenášené slovní formou z generace na generaci, začleněny do „oficiálních“ dat.“

Úvod do PGIS (terminologie)

- PGIS – Participatory GIS
- PPGIS – Public Participation GIS
- BUGIS – Bottom-Up GIS
- CGIS – Community GIS
- Community Mapping
- VGI – Volunteered Geographic Information
- Grassroot Mapping
- DIY mapping

Úvod do PGIS (context)

- PGIS musí být:
 - měřitelný,
 - *demand-driven* (zakládat se na poptávce),
 - uživatelsky příjemný.
- Komunikace je klíčová:
 - tvorba komunitních map spouští diskuzi,
 - zapojuje různé *stakeholders* (zájmová skupina či jednotlivci).

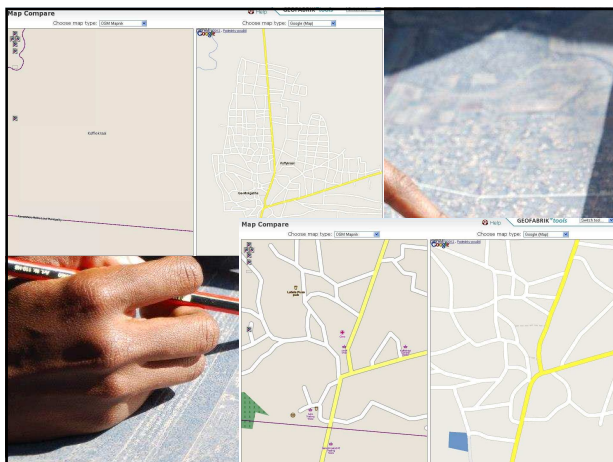
Budování ISK

(*indigenous spatial knowledge*)

- Rozdělení, umístění, přístup a kontrola přírodních zdrojů
- Místa historického, kulturního a náboženského významu
- Původní názvy
- Vnímání rizik

Participatory GIS

„Vytváření vlastní mapy má silný efekt empowermentu. Členové komunity mají možnost nejen myslet v prostorových souvislostech, ale také nově vnímat jejich komunitu v jiném světle a doslova ji umístit na mapu. Proces tvorby dat a umísťování těchto dat na mapu zintenzivňují pocity příslušnosti ke komunitě a k vesnici, zvyšují pocit sounáležitosti a zapojení do celého procesu rozvoje vesnice. Tímto způsobem lze docílit udržitelného rozvoje komunity, který bude řízen a iniciován zespodu.“
(Vlok & Pánek, 2012)

Dotazy?

• Úkoly na příště:

Četba:

- Taylor, P. J., 1990. Editorial comment: GKS. *Political Geography Quarterly* 9, 211–212.
- Botes L., Rensburg D. 2000. Community participation in development: nine plagues and twelve recommendations. *Community Development Journal* 35, 41–58.
- Sullivan, David, 2006. Geographical information science: critical GIS. *Progress in Human Geography*, 30, 6783–791